

ADATOK.

GAZDASÁGI VISZONYOK THÖKÖLY IMRE FEJEDELEM URADAL- MAIBAN 1684-BEN.

(Vége.)

21°. *Vashámorunknak* azért kezdett ily kevés jövedelme lenni, bizonyos információból értjük, hogy a precedens esztendőre causaltassék udvarbiránk a hámorosoktól a szénnek nemlétével, a vaskőnek be nem hordatásával, a hámorhoz szükségesen megkivántatik fabéli munkáknak az ő idejében való meg nem csináltatásával, (mely miatt a munka nem folyhatott), rossz gondviselés alatt lévén selyépjei, vizfogó gátja és a mely munkát télben kellett volna elvégezni, nyárra hagyatott, mely miatt sok operatio nem continuáltathatott; mely káros negligentia is elhisszük, praefektusunknál fel vagyon jegyeztetve jövendőbeli eligazításra.

Értjük azt is, hogy azon hámor szükségére nem kevés confuzióval erogáltatik az expensa, mivel a sok költség után is csak igen kevés haszna percipialtatik; azért ebben is ugy tekintsenek számadó tiszteink (kiket a dolog concurrál), hogy azeránt eshető kárt eltávoztassanak és megorvosoljanak, másképen a vesztegetést magokéből sugbeálják.

Tudnivaló dolog, ha valamely hámort hasznosan akarunk tartani, annak (több requisitumok között) minden elégséges vaseszközének, bő szenének köll lenni, effélet pedig télben szokták nagy részét elkészíteni, hogy tavasszal, a viz megindulásakor elégséges materia legyen; mert ha a dolog idejére ilyenek be nem szereztetnek, ugy a munkának nem előmenetele, hanem fogyatkozása leszen; szükség azért, hogy ezeránt lehető proventusunkban is más és jobb mód observáltassék mint eddig, melyben prefektusunkkal egyetértsen.

22°. Munkácsi felső vidékben levő *havasainkról* az ott járandó idegen marháknál micsoda és mennyi proventus szokott járni, az urbáriumtól megláthatni, melynek is az ő idejében való exactiójára azon

tisztünknek, a kit illet, szorgalmatos gondja legyen; valami pedig az Urbáriumban megiratott, hogy az ott járó marhánk cum distinctione, arról való partialéjában leirassanak, ugy el is követesse számtartójával, melyre azon vidéknek ispánjától vegyen informatiot.¹

23°. *Erdeimkről* hordandó tüzifáért limitált *cédulapénzt* vagy *kemencezab*,² (a hol mint observáltatik) urbáriumban meg levén írva, a szerint exigáltasson udvarbírónk, más ahhoz való proventussal együtt.

24°. Minthogy némely jószáginkban levő erdeinkre marhát, kecskét szoktak télben is járatni, melyekre nézve a legallyással nem kevés kárt tesznek, azért az ilyenek ellen az ispánokkal és erdőkerülőkkel jól vigyáztasson és meg ne engedjék, ha kit rajta érnek, büntetés nélkül ne hagyja. Ha mikor bő makk leszen, ugy hogy sükségre is bőven kitelhetnék, olyankor tizedre vagy váltóra prefektusunk hírével elég ser-tést fogadhat, melyről is partiale tartatván, in paribus az ő idejében praefektusunknak beadja és ratiojában a partiale szerint írja be.

Sztrongálás is vagy juh dezmalás observáltatván jószágunkban, mint ezt Urbariumokban megláthatni, azért ez is ahhoz való instrukciónk szerint peragáltassék.

25°. Némely jószágunkban lévén oly rendtartás, hogy annak egy része *taxás vagy árendás*,³ némely tekintetekre való nézve, másrésze pedig *heti szeres szolgálat* vagy continuus lábor (robot) alá vagyon vetve a szolgáltatásoknak módja szerint (mint erről munkácsi jószágunkban láthatni), azért őket nem kell confundálni és a determinatiót violálni az árendások iránt, (ugyanis egy hátról nem kell két bőrt nyuzni). Vagyon ugyan szolgálatnak ideje az árendások részéről is, mely az urbáriumban megiratott, (mikor, mennyi ideig, minémü dolgokra rendeltessenek), azért őket kegyelmességünk iránt való ritusokban, uzusokban megtartván, töb-

¹ Az e korbéli Urbáriumok szerint a *havasokra felhajtott lábas jószágtól* minden idegen ur jobbágya fizetett a munkácsi uradalomnak 3 denárt s a juhokból egy kost és egy sajtot; az uradalom jobbágyai minden 20 juh után adtak egyet, 20 kos után szintén, ugy 20 bárányból és kecskéből is, valamint minden juhos ember egy sajtot, *Strongának* idején prestáltatott. A telető juhok után kosaranként fizettek 1 frtot, a fáért várta pénzül.

² A szentniklósi uradalom jobbágyai, a munkácsi uraság erdeiből élveztek faizást, ezért minden kemenczétől tartoztak fizetni évenként egy-egy köből *zabot*, mi *kemence-zabnak* neveztetett. A visszaélések elkerülése végett tartoztak a lakosok a tüzi-fára *cédulát* váltani, különben szekerestől behajtottak.

³ A távoli jobbágyközségek a munkát kellően nem teljesithetvén, azért a robot helyett minden házhelytől (telektől) 12 frtot, féltől 6 és negyedről 3 frtot fizettek, mi *árendának* neveztetett. *Census* fejében fizetett egy telkes évenként 1 frtot, félhelyes 50 és negyedes 25 pénz; mi Szent-György és Szent-Mihály napján rovatott le. A kenézek és telki illetőségen felül birt földért a jobbágyok *taxát* fizettek. L. T.

bel ne impediálja, se agraválja, hanem csak a mi az urbáriumban megíratott; ha mikor pedig oly kiváltképen interveniáló szükség hozná magával, olyankor praefektusunktól értsen és vegyen in ea porte instructiót. A mely része pedig szolgáltatás alá rendeltetett azon jószágunknak, azokat is *illendőképén szolgáltatassa*, az erőtlenebbeket nagyobb és súlyosabb szolgálatra, az értékesebbeket pedig kevesebb és könnyebb szolgálatra ne forgassa valamely tekintetért s adományért. Akiknek pedig rendes szolgálatajok vagyon is, azokat sem akarjuk, hogy enerváltassanak, hanem vagy szolgáltatassák udvarbiráink jobbágyainkat, hogy élheteretlenül ők is ne maradjanak, mert máskép, se nekünk, sem magoknak, a mikor minek ideje vagyon és a melyik dolog elébb való a másiknál, arra igen vigyázzanak udvarbiráink.

26°. Ebben az *elfajult* világban sok gonoszságok lévén minden rendben, annak okáért, hogy gonoszságról gonoszságra az istentelen emberek ne menjenek és az iránt a latroknak ne kedvezzenek tiszteink, sőt inspectiójuk alá tartozó biráktól, palléroktól, ispánoktól, affélékről jól végremenvén, adja értésére praefektusunknak et proratione delicti comperta rei veritate meg is büntetessenek. Criminalis causák is interveniálhatnak, melyek ha történének lenni, praefektusunknak az ilyent is megjelentvén, ő kegyelme tetszésével decidáltassék a dolog törvényszékünkön. A birsagialis conventiorul partialet tartsanak tiszteink, melyet in tempore praefektusunkkal subscribáltassanak is, mert ratiojuk mellett előkivánják. Birság elengedése nincsen udvarbiránk hatalmában, ha valakitől jobbágyunk háborgattatnék és udvarbiránk elégtelen volna annak protegálására, praefektusunknak adja értésére.

Ad articulum supr. 25. pertinet: Jobbágyink szolgáltatásiban igen megkivántatik a serény vigyázás és mindenkor körülöttök való létel, mivel ugy lehet meg, ha mindenkoron *józanon él udvarbiránk*; az ismét ugy lehet meg, ha szomszúság felett és józansághoz limitált kevés praebendához alkalmaztatja magát és több *bort nem iszik*, rossz emberek társaságában haszontalan időt nem tölt, hanem reá néző dolgai körül való serény szolgálatjában, instructiójának gyakran olvasásában és magát ahhoz való szabásban keresi becsületét; melyhez ez is megkivántatik, hogy kinek-kinek becsületét érdeme szerint megadja. A szegény emberek szavát mindvégig csendesesen meghallgassa, azt megértvén a miben kivántatik és illendő létszen, tehetsége szerint oltalmazza, segítse, előre el ne nógassa vagy kergesse, magát szép csendesesen, emberségesen viselje; a mit harag nélkül véghez vihet, soha azt zugolódva ne mivelje, se miveltesse, a szitkozódást pedig haragjában ne cselekedje, mert ezzel nem szaporul a munka, becsülete sem nevelkedik vele. A kiknek parancsol, azokkal nevetkezni, tréfáldni, mulatni, barátkozni nem illendő,

mert ha egyszer társul veszik, nem hogy haragjától félnének, de megvetéssel sem bírhat velük.

27°. Az oeconomia alá tartozik a *méheseeknek* gondviselése is, azért azon majorságunknak is helyén lakó edényére úgy viseljen gondot és annyit tartson, hogy azoknak hasznokból nemcsak szükségünkre legyen elégséges konyháink eránt, hanem némely része pénzre is convertáltathassék. A méhes fizetése is abból telvén ki, egyébiránt úgy gondolkodják, hogy a pénzen vett mézet, mely nem kereskedésre való, nem fogjuk acceptálni a viaszszal együtt. A köpük, ámbár üresek legyenek is, hogy mindenkor szép tisztán és jó záros helyen tartassanak, a hol eső és csepegés, viz őket ne érje, megkivántatik, mert az olyanban a raj, méz meg nem marad, állandó nem leszen. Ha valamely időben mond a méhes sok rajt elmenni, az lehet az oka, a mi feljebb iratik, mely az examenben is observáltatni fog. Ez ilyen majorságnak is gyakorta esik bántódása, nyavalája (egerek, kártevő madarak által, kik még köpüket is általvágják), azért olyan méhest állitson, a ki Isten után őket meg tudja oltalmazni.

28°. Noha feljebb a 3. és alább az 58. artikulusokban is vagyon emlékezet a *gyümölcsről*, itt is emlékezetben leszen, reá vigyáztasson azért és a mikor az Isten áldásából *szőlőhegyeinken*, kerteinkben termésők leszen, azt külön-külön mód felett csináltassa, a melyek nyersen való, elállásra valók, úgy rakassa el, a melyek aszalni valók, megasztaltassa, diót, mogyorót megszáraztassa. *Vadgyümölcsöt* (kőkenyit, körtvélyt, almát) bőven szedessen az ő idejében s aszaltasson is, mert a jó gazda annak is hasznát tudja venni az ő idejében. A *komlóra* is nem utolsó szüksége lévén a jó gazdának, azért olyat is bőven szedessen, a mint Urbariumban is meg vagyon írva. A *mogyoró* szedetését, *gomba* aszaltását ide kell érteni; mert ezek is szükségesek az ő idejökben.

29°. Juhok, kecskék, fejős tehének haszna, minthogy már némely iószágunkban limitálva és determinálva vannak, úgy hogy egy időre minden 30 juh után 8 vékás hordó *turó* és 5 sajt adatik; ezenkívül 100 juh s kecske után öreg kerékség sajt Nr. 10; fenyőmagos kazupos *turó* minden nyájtól per Nr. 50, *morvai juhtól* pedig 40 adatik egy hordó *turó*, mely nyolcz vékás szokott lenni.

Egy *fejős tehéntől*, mely bántódás nélkül való jó öreg tehén vaját 20 itcét, némely helyen 18 itcét, a minthol a majornál conventiójában specificálva leszen. A vaj mellé pedig minden tehén *turóért* fizeti a majorné per fl. 2. — Versling *turóval* is tartozik a majorné minden *tehéntől* per Nr. 12, ha pedig a majorné a feljebb irt 2 forintot a *turóért* nem akarja letenni, extune minden *tehéntől* tartozik két-két vanna *turóval*; a vannának kell lenni 5—5 itcének.

Observatio:

Bántódás nélkül való jó öreg tehén, a mely borjus, egy tudatik egy számban, egész számban.

Fél csecsü,

elő hasu,

meddő

vagy borju nélkül való

} kettő-kettő tudatik egy egész tehén számban.

30°. Nem kevés panasz hallatik *conventiós szolgálóinktól fizetésök iránt* is, mert noha angariájok is elteljenek, vagy ugyan esztendejük is, mégis ugyan fizetésekről nem conteptáltatnak, némelyektől conventiójuk elvéte-
tik a contentatio pretextusa alatt és számadó tiszteink magoknál megtartják (noha contentatiot nem tettek), a végre, hogy azzal megpróbálják számadásokat, mely jámborul s igazán contentáltak és megelégedtek szolgálóinkat; ilyen nagy gonoszságra nézve már ugyan idegenkednek némelyek a szolgálattól méltóságunk megtérítésére, annak okáért számadó tiszteink úgy viseljenek gondot conventiós szolgálóink fizetéseknek megadásokról és kinek-kinek rendelő fizetéseket úgy merészeljék megtartani, tőlük elveszteni, hogy tisztekből való kiállások után, minden olyan eltagadott, elhuzott, vont restanciákat registráltatván, maga javaiból kellessék megfizetni; illendőbb s becsületesebb még a proventus kezeknél vagyon és tisztekben fungálnak, addig contentáljanak mindeneket. Egyébaránt méltóságunk megsértéseknek megorvoslására tárházunkból is ugyan tétetünk contentatiót, de az magával mit hozzon, általláthatják tiszteink és kedvetlen eventusát is experialhatják. A conventiós, hogy ő contentáltatva, attestáljon porkolábunk, hadnagyunk vagy egyéb tiszteink előtt és a fassiot azok autentikálják, ha a Libellus fassionalisban a nemes vármegye szolgabirája által inseráltatik is, az olyan fassio mint egyet tészen. Nuda conventio sine fassione autentica, nem acceptáltatik.

Valamely udvarbiró, számtartó de ratione ad rationem, vel ad inventarium in paratis vel in scriptis valamely summát bocsát által, (annak előtte deregálván szükségünktől és concentiósök contentáltásokból, okozván mindenkor a menésért) jele, hogy az olyan tiszt a mi proventusunkat conventálta a maga hasznára reversalisa ellen. Ez pedig bizonyosan tesz ratiója terminusa alatt, fizetéseket csaknem lamentabilis expositióval solicitáló sok supplicansok panaszolkodási, kik részéről mindenkor csak válasz ez volt: Nincsen pénz s azért nem fizethetni; azonban megmutatódik in fine rationis, hogy volt, de a maga hasznára usualta; azért az ilyeneken méltán kívánhatni *interest* is, mely ugyan difficultásokban is fog inseráltatni juxta antiquam observationem.

31°. Ha valamely jobbágy helytelenül idegenkedik és másokat is akarván magával alliciálni, el akarnának szökni vagy bujdosni (minthogy nem mindeniknek fér a nyakára a dolog), avagy szófogatlan volna, az olyant érdemes büntetése után jó kezesség alá vesse és ugy bocsássa el, ha lehet, mindenkor idegen ur jobbágya állíttassék kezesnek, hogy a kezesség megvételével is magunk jobbágyunk ne károsíttassék; ha az olyan vagabundusok a kezeseket megcsálnák, a kezességben bent hagyják, azokat mindjárt a summa mennyiségeig convincáltatván, exequálja is rajtok.

32°. Minthogy a jószágból ritkán szünik meg a sok panaszló és supplicáló, azért a könnyű dolgokra is (ha magától el nem igazíthatja) körülötte levő értelmes szolgálóinkat convokálván, vegye igazításba, hogy holnapról holnapra, esztendőről esztendőre a sok szegény fohászzkodása s szenvedése ne hallassék és perlekedésben forgó ügyes-bajos dolga ne prolongáltassék; ha melyik félnek nem tetszik azon simplex és brevis terminuson való rectificatio penes appellatum decidáltassék praefektusunk előtt.

Ha criminalis causak történnek lenni, az olyanokat praefektusunknak adja értésére, elhisszük, ő kegyelme a publicus malefactorokat érdemes büntetés nélkül nem hagyja. Az *Isten szent nevének megkáromlása* ez megveszett világban majd közönségessé kezde lenni, valaki azért abban megtapasztaltatik, comperiáltatik, ugy büntetessenek meg tiszteink által, hogy az Isten haragjának elégtétele legyen megoltására és a káromkodóknak az ő bűnét az ő lelke ne hordozza. (Lev. Cap. 5—1.)

33°. A dologhoz nem szokott jobbágyok hamar félre szoktak állani és más ur jószágába vándorlani, szökni, azért az olyanokra szorgalmasan vigyáztasson és a reductio módosítását observálván, őket vissza is hozassa, szállítsa, ha különben nem lehet repetitíóval, ha pedig az alkalmatosság ugy hozza magával extra villam megfogathatja, csak gondját viselje, az ilyenek pedig dolgában profutura cautela jó summás kezességet tartson, szerezzon meg. Az olyanokra (minthogy Lengyelország szomszédság hozzánk), ispánok, kerülők szorgalmasan vigyázzanak.

34°. Nem kevés csalárdság és ravaszság az a szolgáló jobbágyoknak sem, hogy ottan-ottan helyből helybe s föl-alá költözködjének, az ilyenek miatt nagy fogyatkozások intervenialnak, mert így mindenkor még a jó, értékes jobbágy is más részében a jószágnek csak semminek tartja magát és másonnan való jövevénynek; és ilyen pretextussal a szolgálattól imunitálja magát és azonos supertolását magáról elfordítja; nagy lévén a jószág, ha egyik szélétől a másik szélébe mehet, ott idegen jobbágynek mondja magát, melyre való nézve nagyon hosszas ideig

szabad esztendő alatt tartatik, egymást nem ismeri. Tisztviselők sem lévén olyanok, kik az egész jószágban lakókat mind egészben ismernék; hogy azért jószágunknak egy részének elpusztulásával, a más része szaporodjék, jobbágyinknak előbb s odébb való költözésektől, azután meg nem engedjük, sőt ha kik ilyenek voltak és mindenkor csak nehézségben tartani akarnak, az olyanok lakóhelyekbe és örökségökbe visszavitessenek.

35°. Nem utolsó pusztulást és nyomorgatást hoz az ilyen is jószáginkra: hogy akárminemű rossz gazda légyen is némely ember és a jószág igazgatásához, jobbágyok szolgáltatásához ne tudjon semmit is, mindazon által tisztelnak az olyanokat a *gazdag dátumért*, kit ispánnak, kit pallérnak, kit egynek, kit másnak választanak magok mellé, az olyanok pedig a szegénységet huzzák s vonják, magokat töltik, jobbágyunkat fogyasztják. Azért ezután semmi rendbeli tisztet maga mellé való segédet udvarbiránk ne tegyen se állason praefektusunk hire nélkül, ha kik olyan *nadály*-természetűek állítatnának volna pedig, szükség, hogy azok helyébe mások állitassanak és amazok ellen inquisitio peragáltassék.

36°. Az Urbáriumban specificált bujdosó jobbágyoknak felkeresése, reductiója nem utolsó szükséges dolog lévén, udvarbiránk ebben is mutassa serénységét és jó gondviselését; egyébiránt ha elbujdosott jobbágyink proscriptiót töltenek idegen úr jószágában a gondviseletlenség miatt, megiratván jószágunkban az elbujdosásnak idejét, a negligentia causaltatván, az aránt való kárunkat tisztelnak fogják megfizetni; ha pedig semmiképen egyet sem reducálhat szorgalmatosságával is, valamely közönséges országos veszedelmes occurentiák, intervenientiák miatt, a szolgabirótól az ilyenről testimoniálist extrasáljon ratiója mellé. Kezes levelek ha volnának, az olyanokat elővevén, ad satisfactionem compellálja a kezeseket.

Aufugialt és magvaszakadt jobbágyinak hasonlóképen megszententiáztatnak, javai földes urat illetik sine ulla participatione aliorum; ha a megszententiáztatott jobbágyinak posteritása in virili semine vel masculino sexu nem volna, leányágra mennyi résznek kelljen devenialni, vagy excindaltatni, praefektusunk elintézi.

37°. A *béresszekér s marha* a nehezebb és sietőbb munkára lévén gyakrabban alkalmas, azért azokra jó gondviselés legyen. Tétre jó meleg hidlások pajtájok készítettessék illendő jászlókkal együtt, mert a vonó marháknak ha alkalmatlan, hideg, sáros helye vagyon, éjjel nem ehetik a sok alkalmatlanság miatt, nappal pedig mozdulatlan a járomban, így csak elvesznek, melyben is ha a gondviseletlenség miatt okoztatik, kárunkat tisztelnak fizetik meg. Tékérlás nélkül való eledeleket és pajtá-

joknak tisztán való tartását gyakorta megtekintse, mivel az éjszakának idején széljel járó béresnek kevés gondja a marhára és gyakorta a minemű a béres, olyan a béresgazda is.

Épületre való talpfák, gerendák etc. minthogy legalkalmasabb a tél (mikoron kiváltképen erős fagyással vagyon) azért azon helyre a hova az építésnek szüksége kíváná, elégséges fát hordasson; hasonlóképen szerszámnak (mint a béres szekerek, hintók, bástyán levő munióik etc. szükségére) való fákat is, annyit hordasson, hogy a mikor kívántatik, lehessen elégséges jó száraz fája. Temérdek deszkáknak hasogatása vagy fűrészeltetése is igen szükséges, hogy mikor a bástyákon valamely eszközöknek restauráltatni kelletnék, akkor a kész és jól megszáradt materiát könnyen elővehesse.

38°. Gyakorta való szükséges dolgainkban járván becsületes hiveink, szolgálk, ha kik azok közül dolgaink alkalmatosságaival meg fognak szállani, az olyanokra való expensát (melynek kell lenni praefektusunk commissiójából), collégáival heti katalogusunkban inseráltatván, minden héten praefektusunkkal subscriáltassák, mivel ő kegyelme fogja legjobban tudni, mind jövetelének s mind elmenetelének napját s idejét, azt is, kiknek mint és meddig kellessék gazdálkodni. Ezenkívül tiszteink expensái nem acceptáltatnak, hanem ha tőlünk extrahált commissio productatnék.

Szoktak sok becsületes főrendek is (kik a mi szükségünkre is készek) gyakorta egy helyből a más helybe menni, a közönséges jóban fáradozni; néha az alkalmatlan időre is nézve megszállani, azért az ilyenektől ha udvarbiránk requiráltatik, illendő kedveskedéssel lehet, mellyet is collégáival cathalogusba inseráltatván, praefektusunk eleibe adassék a subscriptióra (felírván mindenkor az olyanoknak nevöket és a napot is specificálván, a mikor gondolkodott s hány személyre); ha praefektusunk közel nem lévén, azon vendéggel magát quietáltassa az expensákról.

39°. Angarialis extractus, mely szükséges legyen mind a mi tudósításunkra való nézve, mind pedig generális ratiojuknak az ő idejében való folytatására, eléggé experiáltatott, azért parancsoljuk kegyelmesen, hogy collégáitól is az angariára tartozó particularis extractusokat bekiavánván, comportalván és a magára nézendő dolgokkal is conferálván, együvé irván maga subscriptiója alatt, praefektusunknak vagy számvevőnknek kezéhez adja és róla quietanciát vegyen. Egyszerű generalis extractus szokott lenni *őszszel* a minden jóknak betakarítása után, hogy a jó gazda megláthassa, tudhassa, (Isten kegyelmességéből) mivel készült a *megemésztő télhez*.

Másodszor *tavaszzsal*, a mikor meg akarja látni csűrös kertében,

majorjában, gabonás házában, pinczében, kertében etc. mi maradott meg és a pascuatióra is micsodás félet és mennyi marhát bocsát ki. Az ilyen generális extractust is mind ősszel, mind tavasszal beadván racionáriánkban, quietanciát vegyen róla számvevőnktől. Az angáriális extractusban mindenféle bonumok inseráltatni szoktanak és meg is iratni. Abban az angariában, honnan, mi és mennyi percipiáltatott, az in prima linea lészen, item in 2-da linea ez iratik meg: A percipiált bonumokból compendiose honnan és hova erogáltatott; in 3-a linea vero de praefenti mi restal pro alteriori erogatione, melyet udvarbiránk a szerint kövesse el és kövessen collégáival is. Kit ha elmulva azon extractusnak beadását racionáriánkban, kemény animadversio nélkül nem hagyjuk, a mint is a pénz perceptomának summája a mennyi forintból álló lészen, mindenik száz forintra a hat forint interest megvételjük.

40°. *Réteinken*, szántóföldeinken gyakorta a tavaszi viz megállván és ott megmelegedvén, kárt szokott tenni, azért az olyanra is gondja legyen, hogy megorvosolja.

41°. Nem kevés gondviseletlenségek observáltatott némely prodeccessor tiszteinkben, kik *juhaink gyapjának* eladásánál nem gondolván, nagy része a helyben való sokáig állás miatt *elmolyosodott* és az eladásra alkalmatlan lött. Hasonlóképen juh, kecske, őz, szarvas vad bőrök ugyan feles, nyersen csak rakásra hányatván, nagy része elveszett, rothadott, a mely része megszáraztatott is, szücsök, vargák, szíjjártók kezéhez nem adatván, a moly által vesztegettettek el és löttek haszontalanokká, a melyeket tempore censurae udvarbiráknak nem acceptáltatnak. Itten értsd a szarvasmarháknak is bőreit. És a melyek eladása valók lesznek, az ő idejében eladassa hites emberek által és azoktól sub fide recognitiót vegyen szolgabíró előtt; ha pedig némely részét ki kell készítenni, azt vargák, szücsök, szíjjártók által (observálván, melyik kezéhez micsodást adott) kikészítettvén, úgy tartsa a szükség idejére, rudakra jó záros helyen szépen felrakatván.

42°. Az udvarbíró gazdának szokott neveztetni, kinek cselédi az ő collégái, azért mindeneket a jó oeconomianak megtanulására és az industriálkodásban mindennap oktassa, a nappali eléjökben adott munkáiul estve compendiose examinálja, gondviselésök alatt levő bonumokat gyakorta megtekintse, hogy heverve őket ne találja, mindenkori munkát proscríbáljon és kívánjon tőlük.

A *számtartónk* ratiója körül és a proventusnak congerálásában mindenkor lehet munkája és ha mikor udvarbiránk más dolgainkban foglalatos, olyankor a számtartó is majorban, csürben, csürös és veteményes kertben s egyéb közel való alkalmatosságokban is ne csak belé tekintsen, hanem ha fogyatkozást lát, meg is orvosolja, másképen udvar-

biránk ha mikor (másut kin a jószágban) magunk dolgainkban foglaltoskodván, absentiájában ha mi kárunk következhetnék, vagy akkori időre tartozó dolgok haladékja annál inkább elmulása lenne, számtartónk causallatitk étette. A frumentárius lévén egyik gazda javaink körül, ki is mindenkor elég munkát találhat, kiváltképen azért buzatisztításnak, mosatásának, szárasztásának, szemeltetésének idejét el ne mulassa.

A *buzaszemlőknek* nagy ravaszsága szokott lenni, mert a buzaszemlésben a minemü szokást szokott a frumentárius prescribálni, ki mennyi rakás buzát tisztítson délig vagy estveig, mely mi proponált munka speculájáról ha elfordul tőlük, más egyéb dologához való látására, olyankor azon cseléd azt szokta cselekedni, hogy a megszemelt kevés buza rakását széljel nyomván a közepét szemeletlen buzával tölti meg, azt befedi vagy takarja, ugy adja elébe a frumentáriusnak szakványa alól való felszabadulására, melyet a frumentárius minden jól megvizsgálás nélkül, csak hordókra vagy zsákokba töltet (titulussal lészen: szemelt buza). Innen lészen a szegény fejről és abból a szegény kenyér. Ezt csak a közelebb való alkalmatossággal is experiáltak munkácsi frumentáriusunk gondviseletlensége miatt ahhoz értő szolgálk által. Azért a frumentáriusok az ilyenre jól vigyázzanak, ha eddig eszekben nem tudták venni, mikor valamely buzaszemlőnek a rakását el akarják tölteni, elsőben széljel tekintsék és jól megvizsgálják, hogy az eránt való vigyázatlanságuk miatt is kemény animadversiónkban ne incurraljanak. Zsákokra, zsákoknak való materia szöttetésére gondja légyen, ha melyik megtalál szakadni, azt mindjárt el ne vesse, hanem megfoltoztassa.

Legumina (hüvelyes) tartó hordóinkat, kádainkat összeomlani ne hagyja. Minemü sok kárt szokott tenni a buzában, gabonában a sok por, gaz, föld etc. akárki is böven experiálhatja, hogy az élet össze ne melegedjék, meg ne *susokosodjék* a porából kiszokta venni a jó gazda és gyakorta fel is széleltetni. Erre valók már a jó garatos *vasrosták*, melyekkel port, földet, gatz az élet közül kitisztítatnak avagy a szeles helyen csinált *gránárium*, mely magas szulókokon vagy kölabakon szokott lenni, hogy a szél által meg által fuhasson alatta; fent egynehány rendben lévén a rekesz, (melyekben a buzát szokták tartani), melynek közepén a buza lecsorgására való lyuk szokott lenni, ha mikor jó szél fuj, az olyan lyuk alá kádát tévén, csapját kivonszák és ugy csorgatják alá az életet, a szél igen szépen megtisztítván, ugy hordja ismét helyére Ugyanis mi haszna az életben a sok pornak, gaznak, földnek, hanem hogy a frumentárius azzal conventióst decipiáljon, vagy hogy láttassék, hogy ő az apró majorság tartására sok volna, számot ad. Ez ilyentől lészen osztán, hogy a majorokban jó és illendő apró major nincsen,

azonban csak el vesznek, a szegény ember nem úgy tartja apró marháját, innen vagy on, hogy afféle újságot hamarabb találni a szegény ember házában, mintsem az urak majoriban.

Isten kegyelmességéből ha mikor magunk ottlétekor alkalmatossággal erogáltat külön-külön rendbeli lovainkra *abrákot*, elsőben lovászmesterünktől megértvén az abrak iránt való limitációt, úgy erogáljon, felirván elsőben is a *quo die ad quem*, de in pedig az erogatio mennyi minden héten, lovászmesterünkkel subscribáltassa, azt is specificáltassa micsodaféle abrakot erogáltatott (zabot, árpát vagy rozst?)

A praebendás *kulesár* iránt is gyakorta az udvarbíró causallatik, elsőben a *cipóra* nézve, mivel gyakorta olyan az, hogy majd meg nem ehető, melyet ha az udvarbíró kérdene, mért ez ilyenről, a kulesár csak egy nemtudommal érne meg; ő neki pedig kellene arra szorgalmatos gondjának lenni, az udvarbíró parancsolatjából, de semmi gondja nincsen úgy látszik udvarbíráknak a kulesárra, a kulesárnak is a sütőre, hogy a liszttel, tésztával mit csinál, az sós-e vagy sóatlan, dagasztása, megkeleése, megsütése miatt vagy on; semmit reá nem vigyáz, a sütőt rosszaságáért meg nem riasztja, a tésztával mint bánik, meg nem tekinti, van-e annyi fája, melynél jó sütés lehet, gondot reá nem visel. A disciplina nélkül való sütő gyakorta csak megkeveri a tésztát, mely is dagasztatlan, keletlen, sületlen maradván, csak elhányódik. Ez ilyen Isten áldása és ura java vesztegetése.

A praebendás ellen való sok nagy gonosz dolog (a hol és mikor különben meg nem teheti a lapátsináló a jó sütőt), másik oka a szegény és nyomorék cipónak a frumentárius, ki az örletésre erogált buza, gabona között annyi port, gatz, toklaszt, fűmagot, földet etc. hágy és ad ki az örletésre, hogy bár ugyan jó élet legyen is, de a sok szemet elrontja és így a szegény nyomorék lisztből, hogy lenne jó kenyér? vagy cipó? Minémü szaporaság az életet úgy örletetni, a depositum liszt is azért szokott csak kevés idő alatt is igen alkalmatlanná lenni; a szegény ember élete mért szapora a táplálásra. Primario Isten ő felsége az oka a megáldásra nézve; de secundario a jó gondviselés, mert ő annak minden szemetét szépen kitisztítatván, úgy örleteti meg; annak utána tésztáját jól eldagasztassa és a megsülésre is gondja legyen. Ha pedig a frumentárius azt okozza, úgy ő neki azon porral, gazzal és egyéb szemettel administrálták és vele úgy percipiáltatták etc. azt felelhetni rá: elég rosszul esett ugyan, mindazonáltal azt a sok purgamentumot (port, gatz, földet etc.) hites bírák előtt kivevén az életből, mérjék meg és öntsék el; ha minden szemet nélkül való lészen, ezen hites bírótól *authentica persona* előtt vegyen *recognitiót*, a szemes purgamentumot is megmérvén, (ha olyan lenne) erogálhatná a majorban. Mi

nem akarjuk, hogy akármely conventiós szolgálkat is frumentáriusunk olyannak adásával csalja meg és a helyett magának jó életet hagyja meg, szaporaságot sem csinál az életben.

Borainkban mennyi kár lehet némely kulcsárok miatt, kik erős reversálissal vagy abban inserált juramentummal nem gondolnak, akár kik is bőven experiálhatják; mitől lehet, hogy ugyan jó és tiszta borokat administráljanak, deputáljanak borgondviselése alá; mindazonáltal hamar szegényedik, változik, virágosodik a hélben való sok erogatio: mind amoda való sok vesztegetés, ezt némelyek a magok részegeskedésekkel eléggé kimutatják. Az ilyen miatt léssen a sok impletura, mert elsőben meg volt a sok feltöltés; a bornak minemü csak illatozásától vagy on ez is, hogy némely (hogy már hites bortöltő) annyira vagy on még a munka elvégződése előtt is, hogy a pinceze ajtaján alig lát kimenni, vagy a nagy tágas kapun is alig tud kitérni köntöse alatt levő jól felserdült butykossal annyira tántorog az ina miatt.

Hogy boraink gyakorta elszegényednek, a kulcsárok a bortartó-helyet causalják, egyébaránt ha jól csináltatik, nem a pincez mindenestül és mindenkor az oka, hanem a *dominustól* és *dominától*, az teli hordóból való italoknak megkivánása és az appetitus contentálása; hogy pedig sok töltetik, ne comperiáltassék gondviselése alatt (melyet ratiójában nem is acceptálnánk), lőrével szoktak megtölteni magok; innét is vagy on már a sok szegény s virágos bor; elhisszük azért, hogy ez 42. artikulus continentiójában is ennek utána praefektusunk is jobban belé tekint és a részeges, vesztegető kulcsárok aránt, kiktől ha heti catalogusokat vagy angáriális extractusokat kívánják tiszteink, azt feleli, hogy ő a sok munkától nem érkezik, inkább *a sok crapulától* és magát henyélesre való szoktatással, maga hitének formulájában nem az volna; egyébaránt effélének az negligens in curiosus, indoctus udvarbirák is nem utolsó okai, nem tudnak mást tanítani sörénységre, hűségre, józan életre etc. mert magoknál is arra való praxis nincsen.

43°. Károsittatnak gyakorta ilyenekkel is: hogy noha némely tiszteink lássák reversálissokban includált erős hitők ellen lenni cselekedéseket, mindazonáltal azzal nem gondolván, magok borait, a mi magunk borai közébe, marháit marháink közébe szokták helyettesíteni és elegyíteni; innen is vagy on gyakorta jó borainknak szegényes, tiszta buzánknak abajdocsra való változása, szalonnáinknak megvékonyodása, elapadása és egyéb javainknak megfogyatkozása.

Ugyanis csak a *sértéseink* iránt nem kicsiny cautio avagy inkább deceptio ez: midőn némely tisztünk maga sörtését majorságink között tartván, a mikor onnan el akarja hajtani vagy adni, a javát erogálja maga szükségére, a maga selejtes marháját helyében hagyván; avagy

conventionatusinkra magáét adatván, azok helyében a mienket veszik el, a deputatióban is hasonló változtatást tészen. Majorbeli marháink is gyakorta azóta változnak el, mert azoknak faturája elcserélődik, hasonlóképen *ménésünkben* szépfajú *gyermeklovakink* még megbélyegzés előtt vannak, melyben már ujjal mutatott példa observáltatott ebben, akkori tiszttel egyetértő ajándékkal, borozással megvesztegettetett, hamis hirben incurált ménes pásztoraink aránt, kik is cselekedetnek jutalmával bélyegzettettek meg. Ezt ugy értsd a *borainktól* is, mivel gyakorta tiszteink pinczénkből jól szoktak pinczélni, a mi jó boraink szegénynyé változván, az ő állot boruk pedig jóízüvé lettek; nagy gonoszság! Elhisszük, ennek utána praefektusunk efféle elegyedést meg nem szenved.

44°. Akármikor is ugyan, de leginkább ez veszedelmes üdőben is szükséges, hogy a jó gazda a jelenvalókra igen vigyázzon és a jövődökről is igen gondolkodjék; mivel a *vár* mindenkor *vár*, azért az ő idejében mindenféle élést, gabonát, lisztet, ugy is annyit takartasson be és mindenféle éléssel ugy muniálja, hogy az ellenkező üdőben valami szükség ne szeresse a közönséges romlást. Municiókról is ugy viseljen gondot és ugy tartsa készen, hogy a szükség idején azokban is meg ne fogyatkozzék erősségünk vagy várunk. Noha ezen articulus némely dolgok eránt első tekintettel a *kapitányokat* illeti, mindazon által a materiáknak beszerzése udvarbiránknak incumbál. Ezen articulusra tartozó több dolgok nem diluciáltatnak, hanem hagyatnak a serény és okos tisztviselőre.

Boldog ember, a ki mindenkor készen találtatik; várunkban, hogy kézimalmok ugyan felesen mindenkor készen volnának, élő kut is hogy tisztán és jó gondviselés alatt tartassék, megkívántatik, hasonlóképen kell gondolkodni csatorna-kutról is.

45°. Csebrek, dézsák, kupák, tekenők és egyébféle apró edények mindenkor bőven álljanak; hasonlóképen öreg, középszerű és apró égett fazekak, hogy a szükség idején legyen mihez nyulni. Fontokat, itcéket, kupákat, vékákat gyakorta megtekintsen, azokat igaz mértékben quo ad perceptionem et erogationem.

Juhok, sertések gyakorta szoktak betegeskedni, azért ahhoz tudó emberekkel (Isten után) az ő idejekben megorvoslásokra való füveknek gyökerét szereztessen és tartson, a nem tilalmas eszközökkel jó idején proveniáljon reájok jöhető nyavalyájokat; ha mikor dög esik valamelyik majorságunknak, azt számadásában feljegyezze, specificáljon is micsodaféle marha és hanyadfü volt, melyről a majorságnak is ugy pásztoroknak is recognitiót tartson párban, hogy az examen idején legyen miért reája esküdni.

46°. A jó gazda eszében veheti azt is, hogy a *boreczetnek* takaré-

kosan való megtartására nagy segítség, a jól megérett vadalmából, vad körtvélyből sajtolt és jól megérlelt eczet is, mert ha egyébre nem, avagy csak ágyu tisztázására is jó lesz. Mindazonáltal az olyan is alkalmas gazdaember házában is elkélhető. Azért az ő idejében az ilyenre is gondja legyen, mert a közönséges és igen alacsony helyre erogált boreczet ratiojában nem fog acceptáltatni. A boreczet augeálása nem utolsó industria.

47°. A téli apró *malaczok*, süldőcskék tartásokra megkivántatván a *makk és tengeri buza*, azért effélének beszerzésében úgy industrálkodjék, hogy az ő idejében legyen mihez nyulni; bizonyos számú véka makk-szedést, imponálván minden gazdaemberre. Makk nem mindenkor terem elegendő, azért szokta a jó gazda pusztahelyét sertések számára való elégséges maggal (*tökmaggal*) bévetni és midőn őszszelre megérik, kazalban összehordatni, rakatni, fölül gazzal jó befedetni szokta, hogy legyen mihez nyulni, ha rászorul, ne kellessék az ilyen szükségre aszlagos életét, ugyan arra való a köles-polyva is, a továbbra néző gazda jó helyre szokta tétetni azt, némelyek csak sarjut is szoktak megaszaltatni és eltenni azon szükségre, mely három utolsó rendbeli eleség korpával elegyítve mind elkél az üres gyomru sertésnél; *gyöngyhánytatással* is igen kiszokták teleltetni az ilyen majorságot.

48°. *Boros üres hordaink* a nagy gondviseletlenség miatt (mint vala a felső esztendőben is némely tiszték eránt) széljel hevervén, sok összeomlott és úgy vezett el; néha ismét (az előtt nem lévén gondviselés a faedényre) akármely hordót ketté fűrészelnék valamely edénynek; az ilyen minden káros, azért az üres hordókat mind fenekestül szépen megmosatván, oly tiszta helyen tartsa, hogy ha kivántatik, legyen mit elővenni; másképen elhisszük, rátiót kívánnak róla. A korcsmán és kulcsárok keze alatt is a seprű a hordókban ne álljon, mert ugyis a jövődjő szükségre alkalmatlanok lesznek.

49°. Udvarbiránknak, hogy minden collégája reverzálissal és a külső pásztorok is, hogy hittel legyenek hozzánk köteles szolgálatunkra, parancsoljuk. Rátiójára tartozó proventusnak (nagy részeit) Urbáriumban inserálva vagyon, mely szerint is fog jövődjőben számadásának examenje lenni; azért udvarbiránk nem csak közel tartsa magához, hanem ideje lévén reája, gyakorta olvassa is az Urbáriumot, inventáriumot, instruccióját, melyek is a feledékenységből resuscitálják az elmét.

50°. A törvényes convictiókról és birságiumokról s azoknak exactiójokról partialét tartson, melyet prefektusunkkal is recognoscáltasson, másképen rátiója mellett nem acceptáltatik. A törvénytevőkre erogált éléslről is seriest tartson, a mindenkor subscribáltasson praefektusunkkal, hogy ez is hitelesebb legyen számadásakor.

51°. Némely *számadó tisztek* nemkevés corruptiot szoktak véghez vinni ratiójuk mellé extrobált documentumokban, melyekben akármiféle bonum summája csak arithmetikai cotával vagyon betéve, melyet (ha a ratio szüksége úgy hozza magával) a kivakarás és ujonnan való beleírás által könnyü augeálni vagy minuálni; azért ennekutánna, ha valamely bonum summája valamely documentumban csak arithmetikai cotával legyen beírva, pro authenticatione observáltassék, az elsőben expresse meglegyen írva, azután arithmetica szerint, úgy illusztrálja akár ki is a recognitiot.

Számadó tiszteink azt cselekszik, hogy valamikor mennyit és mit percipiálnak vagy erogálnak, mindenkor az annust és diest notálják, mind a magok ratiójokban s mind a quietanciákban; mert valamely ratio így nem foly subpositionibus, recipiáljuk, ugyanis mire való ez: intra spacium unius anni, intra spacium unius angaria, mensis vel septiminae ect. proveniált ennyi vagy annyi etc. nem egyébire, hanem hogy abban a módosításban való erogatióban vagy contractive scripturában ne tessék meg proventusunkkal való abusus, ugyanis az olyan leirással csak suspiciist vesznek magokra tiszteink, melyért büntetlenül sem maradnak.

52°. A *jégraktár* nem utolsó dolog, azért rakatassa meg jégre menöket, mikor idejében vagyon a jég, mert ha idejéről elmarad és a jég helyébe havat rakat, mint az elmúlt derék tél idején is cselekedének némely tiszteink, nem leszen állandó.

A *tüzifa*-hordatás is az ő alkalmatos idejére való lévén, akkor vitesse véghez és annak üdejében, ha jó kazal-fát rakat az ő helyére a szükség idején leszen mihez nyulni.

53°. *Tatárka* vagy *krupa*, *köleskása*, árpa és buza-dara etc. azért affélét bőven töressen és készittessen, mindenik felében ha két-két vékát kitörnek, szépen feltisztítván, egy-egy véka leszen belőle etc.; mégis pedig kell vigyázni, hogy a polyvája, ondója benne ne maradjon, mert hamar megkeseríti és elveszti. Ha mikor egy vékánál kevesebbet percipial belőle, tudó dolog, hogy az megtörésre nem volt jól elkészítve a megszárasztással, vagy az operans vette ki magának a vámot belőle, mely miatt defectus imputáltatik.

A tudatlan collega még csak a *sóban* is hamar kárt tehet, mert ha jól meg nem töreti és jó lágyan meg nem örölteti, két annyi mégyen a sózandó élésre; de az observált dolog, hogy effélét is mentül lágyabbra törnek, annál szaporább és hathatósabb; ezt mindazonáltal meg kell tudni, hogy ha tört *fűszerszámot* jó iskatulya vagy jól bekötött edény nélkül tartja, az olyanok ize, ereje, illatja nagyobb részint elmenvén, két annyi mégyen a fűszerszámozásra.

A söt hiteles ember kezéhez erogálja mind a megtörésre, mind a megörlésre; ugyan is, a hol a megtörésre és megörletésre való kősót mázsával vagy fonttal méretvén meg, elsőben és ugy adják kezéhez is, az elkészítés után sokkal jobban vagyon, tudván már arra rendeltetett tiszteink, egy véka vagy csak egy itce sóban is, mennyi font légyen; így is vitetünk számot róla, ne okozzák tiszteink, hogy csak kevés tört sóra is feles, és ugyan számos kősónak kell menni, mert igen aprósok (közönséges öreg kősó, középszerű és apró vámsó) mennyi fontot continueáljon, circiter observáltatott és experiáltatott; azért ennek utána így vesznek számot a sórul. Ha mikor kősót inventáltat vagy ex administrationibus percipiáltat, a kősónak mennyisége specificáltassék ilyenképen:

Kősó Nro — — 1316 esc. exhis közönséges öreg só No. — —, középszerű só No — —, Apró só No — —. Hogy így ratiójában is jobb modalitást observálhasson és gondviselések alatt el ne cserélődjenek.

Majorság-marháinkat, juhainkat, sertéseinket etc hogy az ő idejekben semmi nélkül ne hagyják, gondja légyen reájok.

54°. A *cipó süttetés* valamint ab antiquo volt és observáltatott a szerint léssen mostan is (hanem ha specialis comissionk téssen változtatást, vagy különben observáló módosítást benne. Egy véka lisztből süljön:

Köz vagy fekete cipó Nro 60; ilyen a raboké is;

Praebenda fejer cipó Nro. 50; az első praebendásoké.

Uraim cipója Nro. 40; közönséges főrendeké.

Alsóbb leány, asszonyoknak a prebenda fejer cipóbul adatik *Magunk asztalunkra* valót az öreg asszony sütet néha Nro. 36., többet, kevesebbet. Ez tiszteinknek nem jár számadásában, mivel az öreg asszony gondviselésében vagyon, hanem csak a lajstrom quietáltatik udvarbiránk, hopmesterünk subscriptiója által. — Öt véka lisztre a prebendán, egy véka korpa tudatik; ha pedig több léssen a korpa, tudó dolog, hogy vagy roszul örölték meg, vagy roszul szitálták ki, mely is szerzi néha az apró cipót, mert annak a számnak ki kell telni. Ebben ha udvarbiránk idején nem tekint, maga kárával fogja rectificálni. Az ilyen onnan is megeshetik, ha a malomban jól elkészítettet, szárazan nem viteti az életet, mely is udvarbiránk gondviseletlenségének imputáltatik.

Hogy eddig a sütő minden sütésben magának annyi *vakarcsot* szokott meghagyni, melyből 8 cipó is könnyen kitelik, (elhitetvén némelyek magokkal, hogy a vakaró tészta övék volna) udvarbiránknak is kevés gondja lévén a sütő cselekedéseire, azonkívül is pedig dietion járván cipója per Nr. 3, ilyen nagy vesztegetést, elhisszük prefektusunk ez után el nem szenved; érje meg a sütő conventiójával, semmi része

a vakaróhoz, övé nem leszen, tartozik azt a cipó közibe számlálni és sütni. A kulcsárral reá vigyázhasson ezért udvarbiránk, mert másképen maga kára leszen, az ilyen szerzi az apró cipót, melytől hasonlóképen, notáltatik és annak idejében udvarbiránknak defectusába inseráltatik.

55°. A hol arra való alkalmas határunk vagyon, árpa, zab, köles, tatarka, len és kender megvetését is el ne mulasztja, hogy effélet is pénzen ne kellessék venni, vagy az olyant a szegénységen meghuzni, vonni, mert valami industria által jószágunkból kitelhetnék és ezért pénz expendáltassék, nem acceptáltatjuk. Jobbágyaink is, hogy olyanok impositiojával, exactiojával rajtok aggraváltassék, nem akarjuk. Akár mifélék (kötélnek, gyertyabélnek, zsáknak való vászonnak, buzaszárasztó lepedőnek) ha mikor kendert, szöszet erogáltat, fonttal adassa ki és ugy is vétesse be a munkát. Az ilyenben is minden tíz fontból apadásra egy fontot defalcálván, az előtt is így szokták volt usuálni. Ezt pedig eszébe vegye, hogy a beadandó materia a mikor elkészül, jó száraz korában percipiáltassa, mert ha nedves leszen, többet nyom beadásakor, mintsem kivitelekor és így megcsalatnék a kiadó.

56°. *Disznóveretésen* hites ember legyen, szalonnákat és ahoz tartozó darabokat jól megsózassa, mert a só tartja a szalonnát; bélét szépen feltisztitassa és elkészítesse, a ki szárasztani való benne, megszáraztassa, és ha magunk közel nem vagyunk, hogy szükségünkre erogálhatná, a mely arravaló leszen, pénzen eladassa; oldalas pecsenyét, sódarait, lábát etc. collegája ugy inserálja partialejában, hogy mindazoknak erogatiójául számot kell adni; háját mindeniknek különkülön csináltassa be (vagy kicsiny vagy nagy), láttassék meg száma és minémüése, a cseplész háját ha megolvasztja, *vaj szaporítására*, a közönséges szükségben erogálhatja.

Ha mikor ó vagy uj szalonnát kell erogálni, addig a sáfár ne kezdje meg, valamig elsőben hites ember vagy arra authorizált szolgálk előtt meg nem nézi, hány fontot contineál, mely authentica persona regestomot tartson a szalonna pondusának quantumáról, a sáfár is a szerint írja a partialejába elsőben is, azután ugy kezdje erogálni; a hajrúl is ezent értsen.

57°. *Fagyut* az ő idejében annyit szereztessen be, hogy a szükséghez való legyen, mennyisége, ha igen drágán vétetődik, nem acceptáltatik az illendő áránál egyéb része. A *gyertyamártásra* nem kevés panasz vagyon, a mint informáltatunk, a semmire kellő (kiváltképen a prebendagyertya) csak kevés idő alatt is sok ég el benne, csak a nagy béle vagyon, a mi kevés fagyut is rajta, hiában foly el, mert a zsirt sóval nem jól temperálta. Mi haszna az ilyen vesztegetésnek; miért nem vigyáztat reá, a kinek incumbál. Könnyű volna ezt jó gazdá-

nak megörvosoltatni, vagy olcsó vagy drága a fagyú, de a gyertyát meg nem csalhatni. Egy font fagyúból szoktak mártani: Virasztó öreg gyertyát No 6., közönséges jó gyertyát No 12., Prebenda jó gyertyát No 15. Azért reá vigyázzon a sáfár, hogy ezután mindenik félét jól mártasson; gyertyamártókra reá vigyázzon, gyertyás fagyut el ne vesztegessenek. Ha mikor szükségünkre *viaszból* öntet vagy mártat gyertyát, egy fontból léssen jó öreg gyertya öt.

58°. Minthogy *káposzta*, dinnye, ugorka, mindenféle hagyma, répa, retek, petrezselyem, alma, körtvély, dió, mogyoró, szőlő, szilva, egres, tárkony, torma etc. bőségesen megkivántatik, azért mindenik félét a maga neme szerint valókat, annyit szereztessen, hogy azoknak bőségében legyen. Azok közül, a melyeket aszaltatni kell. aszaltassa, a melyet sózni, sózassa, a melyet nyersen tartani, úgy tétesse el, szükségünkön való részét, (melyek arra valók lesznek) pénzre convertáltathatja; *gombaszedetés* és aszaltatás is az Urbáriumban megiratott, melynek léte a szükségnek idején, ha megkivántatik, akkor elővehesse böjtös munkásaink számára.

Minthogy nehéz szerét tenni a jó gondviselő kertésznek, azért tiszteink a *kerti veteményre* is úgy vigyázzanak, hogy ezután annyi kár és fogyatkozás ne legyen, mint eddig esett a tudatlan és gondviseletlen kertész miatt, a vagy csak a besózott káposztában mennyi kár esett, ahoz való nem tudás és jól be nem sózás miatt, hasonlóképen télre elrakott petrezselyemben s nyers gyümölcsben.

59°. Minthogy az ember halandó, azért dolgának eligazítását ne halassza napról napra, hanem mindenféle pásztortól, majorostól, kertésztől minden angárián számot vegyen, és kinek-kinek mint igazítja el dolgát, irást adjon róla, a melyik adósa maradna, meg is vegye rajta; Mert könnyebb keveset megfizetni, mintsem sokat, a melyik pedig közülök alkalmatlan és csak kártévő volna, az olyan helyébe praefektusunk hírével, mást állítson. Hasonlóképen korcsmárosoktól mindjárt a hordómérés után számtartójával számot vétessen és a bor árát restantiában ne hagyja nálók, hogy egyik rendbeli bor árát a másiktól fizessék meg és jövedelmeinket maguk kereskedésekre fordítsák; azonban a *korcsmáros szinte úgy meghal, mint egyéb ember*, ha sok adósság marad rajtok, udvarbiránk fizeti meg; ha melyiktől restantia volna, az olyan helyébe csak mást kell tenni praefektusunk hírével.

60°. Conventió *mésterembereket* is kell tartanunk némely szükséges munkánkért, hogy azért az eránt is proventusunk ne vesztegetessék, mivel gyakrabban több a más munkájok nálunk, mintsem a mi szükségünkre valók, azért kovácssal, lakatossal, asztalossal, kötélverővel, kerégyártóval etc. mit dolgoztat, számot vegyen tőlük minden angárián,

és mindeneknek recognitiója legyen porkolábunktól, mikor, mit és mennyit dolgoztak a mi szükségünkre, minden héten mindenik mesterember feliratván nála levő papirosra mindenféle munkáját, kit porkolábunk autentikáljon is, mert udvarbirónktól a szerint vesznek számot; jobb azért hogy elsőben maga igazítja el vélek, mert mikor difficultásában kiadják, azoknak fizetéseket, akkor későn leszen doceálni, elmulván a jó alkalmazosság nélkül. Valamit pénz nélkül a jószágból kitelhető mesteremberekkel véghez vitethet, ugy vitesse véghez.

61°. *Prebenda-cszimáknak*, saruknak, czipelősöknek, talpnak etc. való bőröket annyit készíttessen és olyan öltözőket is készen annyit tartson, hogy mikor szükséghez képest olyanokról commitalunk, meg ne fogyatkozzék; a bélésnek való bőrökről is hasonlóképen gondolkodjék, ha melyek pedig szükségünkön kívül valók volnának, az ő idejében pénzre tétesse, hogy hiában a moly által el ne vesztegetődjenek. Tört szijat mely feles kívántatik, szükségünkre, megítélheti; azért az arra való bőröknek javában megtöretvén és jól elkészítetvén, mindenkoron legyen készen legalább tiz- vagy tizenkettő, és ha mit abból erogál, mindjárt mást töressen helyébe.

62°. Nem utolsó szükségünkre való materia lévén épületünk körül mész, téglá, cserép, deszka etc., azért effélékre is ugy viseltessen gondot udvarbirónk, hogy a szükség idején ne okoztassék a fogyatkozásért másként a negligenciáért rajta eshető kemény animadversiónkat magának tulajdonítsa.

63°. *Konyhánk tartására* való élésnek beszerzése nem utolsó gondviselés lévén, ha mikor vágó marhát pénzen szerezhethet, arra bizonyos hites és jólelküismerető embert állasson, kinek passiója és marhavételről irt partialéja megállhasson, megirassa pedig a marhát hol, kitől s hány forintot vette, specificáltatván azt is, melyik ökör, melyik tehén és hányadfű leszen, mivel az ökör és tehénféle marha nem egyenlő áron vétetnek. Ha mikor pedig történik, hogy ingente necessitate valamely konyhaélést jószágunkra kellésék limitálni, legyen praefektusunk hírével és a melyik ispán vagy bíró inspectiója alól mi és mennyi exigáltatik, azon tiszteink praefektusunk eleibe jövé, ott tegyenek az exigált marháról vagy egyéb barom számáról, mennyiségéről relatiót és praefektusunkkal recognoscáltassa udvarbiránk számadása mellé.

Konyhánkra való *marhavágatás*, nyuzatás mellé és annak megmázsáltatására is oly bizonyos embert tartson és állason praefektusunk hírével, kinek is a hol mázsálásról való partialéja autenticum lehessen, és ez által elsőbben megmázsáltatván a marha husa, ugy adassék a sáfár kezéhez az erogatióra; a marhanyuzató vagy vágató partialéban

pediglen mindenkor megírja, micsoda féle és minémü marha volt: majorsági, pénzenvette, jószágból exigálta, másunnan deputálta, circiter hányadfü? Ökör-e, tehén-, hogy így szép distinctióval lévén jobban racionálhasson róla; mert az examenben így kívánják elő.

64°. *Juh- és kecske-féle* marháink hasznára ezután jobb gondviselés legyen, hogy ha ez praecedens közelebb elmúlt esztendőben némely gondviseletlen udvarbirónk idejében observáltatott. Ez eránt való proventus specificáltatott ugyan a 29. articulusban, mindazonáltal azon articulusnak bizonyos tekintetre nézve ugyan reciteráltatni kelletik, mert noha már determináltatott, hogy a *turóhoz* való hordó nyolcz vékás (kassai vékával) legyen, de ez semmiben nem usuáltatik, akár mely apró hordóban készítette el a juhász gazda a turót, mindazáltal csak acceptálják tőle, a bevévése is roszul szokott observáltatni, mert az igen puhán vagyon s igen savósan, a miatt vész oly hamar a turó. Azonban ezért is mert illendőképen savát nem adják meg. Azért ugy vigyázzanak udvarbiráink, hogy ez eránt való számadásaik instructiója szerint examináltatik.

Mikor pedig a hordós turó ad erogationem a sáfár kezéhez adatik, a feljebb irt hus mázsáló hites ember által (vide in articulo 63.) elsőbben az is megmázsáltassék; és ugy kezdje erogálni a sáfár, a mely edényből kikél a turó, azon mázsáló ember által a hordó is megméréssék és annak pondusa megírassék azon helyre és margóra, a hol megirta vala hordóstól, a turó continentíája mennyi vala, hogy így a hordó pondusa jobb módjánál defalcaltathassék és a confusió evitaltathassék. Erről való partialéja is minden hónapban praefektusunk előtt eligazodván, ugy vegye kezéhez udvarbirónk számadása mellé sub autentico. A szalonnáról, hájról hasonló módosítást observáltasson udvarbirónk, azokat is elsőbben megfontoltatván, ugy adassa sáfárja gondviselése vagy erogatiója alá és mindenik felének megmásoltatását autenticáltassa a mázsálóval, mivel annak recognitiója nélkül nem acceptáltatik az erogatió.

65°. Valamikor *udvarunkban jövő vendégekre* nézve konyhánk rendszerint limitatióját augeálni kell, praefektusunktól vagy hopmesterunktől értvén ebben is ő kegyelme commissiójából legyen az auctio; elmulván pedig az auctióra való alkalmatosság, az idő alatt lett extraordinaria erogatiot adván, catalogusba inseráltatván az interveniens specificáltassék ki volt, hányad magával és hány nap; és praefektusunkkal vagy hopmesterünkkel subscribáltassa is, mert a nélkül nem acceptáltatik az expensa.

Néha udvari szolgálk is expediáltatnak szükséges dolgainkban, az ilyenek közül némelyek csak magoktól adjungálnak magok mellé comi-

tivákat, némelyek pedig szükség kívül hordozzák magokkal feles lovakat, szolgálóinkat. Azért udvarbiránk, hoffmesterünktől párban vegye udvari catalogusunkat, és onnan megláthatja, kinek micsodás és mennyi prebendája jár, utazásban is annyival megérheti, melyben is praefektusunktól értsen, ő kegyelme maga fogja vizsgálni, hány órát vagy napot kelljen mulatni utazó szolgálóknak, mehet-e az nap tovább vagy nem; ha pedig úgy kívántatik, praefektusunk adjon limitációt számára.

66°. A deputált akármely bonumok a reversalisban megírt módját observálja, honnan, ki által, mikor, micsoda és mennyi deputáltatik provisiója alá, valamely collegája kezéhez is a szerint percipialjon, annusát, diesét nótálván és annak minémüisége és mennyisége szerint azon diesre is adjon quietanciát is. Számadó tiszteink recognitio, quietancia etc. irásáért, adásáért semmi bért, redemptiót ne vegyenek az administranstól, mert az olyanért kemény animadversiónkban incurálnak. Az administrans megnézesse a quietancia continentiója egyez-e az administratio summájával, mert az examenkor a deputált bonum summájára reá kell esküdni a deputansnak vagy ratiójabeli positiojával fogja docealni. Ha a deputans méz és földről való volna, ratiójának revideálása is más forumon és extra presens dominium lenne, ilyenkor mindjárt a deputatio idején szolgabíró vagy vármegye esküttje (ha azok nem volnának, nem találtathatnának, városi bíró vagy nótárius presentiójában) előtt tegyen hittel vallást az administrans a quietanciában vagy recognitióban megírt mennyiségéről a bonumnak és ha úgy lészen a fassio, azután számadó szolgáló recognoscaltassa is azon autentica personaval subscriptione et sigillo.

Ha mikor a véka, köböl, font mázsa nem quadrálna azzal a mértékkel, a honnan lett a deputatio jól megruminálja, mitől lehetett a diversitás és azt praefektusunknak értésére adván, azon dolog okát recognoscaltassa ő kegyelmével, pro futura cautella specificáltatván, mért vagy az inaequalitas a mértékben. Noha megvolt már parancsolva, hogy jószágunkban mindenütt véka, font, mázsa, itce, cseber etc. egyezzenek; vagy hogy egyik se legyen kisebb a másiknál, vagy nagyobb mint másutt; azért udvarbiránk úgy igazitassa ezt is praefektusunkkal, hogy egyik jószágunkból ha más jószágunkba lészen valamely bonumnak deputáltatása, annak mennyisége megmaradjon; mert mint a deputatio s mint a deputált bonumokat percipialó tisztek ratiójuk e szerint áll meg, másképen a diversitás pro defectu imputaltatik.

A deputált bonum mennyiségét mindjárt az administraló előtt praefektusunknak irásban beadja; a maga perceptiójával való irását pedig a kegyelmével subscribáltassa, hogy számadását in ea parte könnyebben igazithassa.

Gyakorta egyik jószágunkból másikba külön-különféle bonumokat szoktunk deputáltatni (a mint feljebb is megjegyeztetik ezen articulusban), azért udvarbiránk is ez eránt is olyan correspondentiát tartsanak, hogy a mikor melyik jószágunkbeli udvarbirónk számot akar adni, mindenik jószágunkbeli udvarbiránktól recogniciót vegyen arról, hogy sub termino officie ipsius, honnan, mennyi és minemü bonumok deputáltattak inspectiója alá, et si nulla erat deputatio, arról is bizonyosságot tegyenek, hogy így számadását ezzel is akkor meg ne késedelmeztesse az examenben, egyéberánt ha antecederent több udvarbiránknak számadások olyankor benn lennének az archivumban, azokból könnyü volna perlustrálni a deputatiót in ea parte, de az ilyen ritkán léssen, azért az első módalítás observáltassék.

67°. Némely udvarbiráink merészelték ilyent cselekedni, (gondolván, hogy az titokban lehetne) hogy szükségünkre megkivántató némely jókat, eszközöket, materiákat etc. magok borokon, pénzeken, marhájon bevásárolván, vagy cserélvén (hogy már in proprium usum) nagy olcsón, annak utána mi számunkra igen drágán adják be és azon jónak érdeme felett való summát vonszák ki proventusunkból erős hitők s lelkök ismerete ellen, bőségesen nyerekedvén rajtunk. Ez Isten itéletét magára vonó nagy gonoszság! elhiheti, hogy Isten soha büntetlen nem hagyja; mi is olyan nagy kárunkat el nem szenvedjük comperta rei veritate. Praefektusunk pedig ennek utána is effélékre vigyáztasson és ha mikor s ki által exeráltatik e nagy gonoszság ő kegyelme értésünkre is adni el ne mulatja. A vásároltatott akármely bonum ára (Isten kegyelmességéből) kitelhetik úgy tárházunkból, mint tisztviselönk erszényéből.

68°. Noha sub Nro 29 a majorbeli vaj specificaltatott ugyan, mindazonáltal szükséges lévén megtudni ezt is, hogy a magunk könyhánkon is való vaj, ámbár az öreg asszony kezéhez devenialjon is, szükség elsőben, hogy a sáfár által percipiáltassék a ratio kedvéért és a majornét is ő quietálja róla, ha mikor pedig a sáfár az öreg asszony kezéhez erogálja, ő is quietanciát az öreg asszonytól vegyen, melyet porkolábunkkal coramisáltasson is, mert úgy léssen hitelesebb.

69°. *Hutáinkon* is kevés gondviselés lévén, szinte pusztuló félben vannak, melyek is hogy restauráltassanak azokból járandó proventusunk öregbülésére, parancsoljuk; ilyen hasznos helyünk pusztulásának okát pedig elhisszük praefektusunk kikeresi és el nem szenvedni.

70°. Experiáltatott, hogy a jó gazda a kereskedésnek jó és alkalmas idejére igen szokott vigyázni; azért udvarbiránk is azt elkövesse; ha mikor kevés *borunkat* látja, korcsmáinkat lucramos borral is tartsa; minthogy pedig szüretnek idején mindjárt megláthatják tiszteink, boraink mennyiségéhez képest az esztendők által való szükségre avagy csak

ordinarie, mennyi hordós bõrok kivántassanak; hát ad extraordinariam necessitatem et exogationem et ad questum? Azért úgy gondolkodjanak tiszteink, hogy mindjárt a szüreti alkalmatossággal foglaljanak, vegyenek és szedjenek elegendõ bort, hogy udvarunk, várunk, prebendásunk, korcsmáink évi szükségére bőven kiteljék, ezeken kívül kupeckedhessenek is belõle és más jószágunkbéli szükségre is deputáltathassunk. Tudva légyen pedig tiszteinknél, hogy ha az õ olcsó idejéről a borok beszerzését, vételét elhalasztja, mulasztja és drágább idejében viszi végben, valamennyivel többet fizet érte, mint szüretkor megvehetette volna, egészben maga kárának tartsa az eránt való vesztegetését jövedelmünknek.

Szép fiatal marhákat az õ idejében szegény embertõl ha olcsón beszede, és marháink között neveltet, hasonlóképen öreg marhát is az õ idejében gyűjtet és hizlaltat, az ilyenekbõl is proventusunkat angealhatja.

Vajat, mézet, szalonnát (ahol arra jó alkalmatossága volna tiszteinknek) olcsón beszerezhet és ismét azt jó pénzen eladhatja. Némely tisztiunk provisiója alá gyakorta *Lengyel országból* jól elkelhetõ különkülönféle bonumokat olcsón beszedehetnek és nyerekedéssel eladhatnak. *Munkácsi városunkbéli fejezházunk*¹⁾ tornáca alatt levõ pusztás boltok közül valamelyet (mind is el kellene készíttetni) arra a szükségre megcsináltatván, oda rendelt hites ember által kereskedésre való mindenkori jó alkalmatossága lehetne és ezzel is proventusunkat növelhetné.

Boraink seprejének hordókban sokáig állása igen káros lévén, jobb gondviselés alá vétessenek. Munkácson noha az *árendás zsidók* szokták volna boraink seprejét megvenni, de minthogy a mostani veszedelmes occurentiákra nézve kereskedésök illendõ haszonnal nem lehet; azért ha valamely része az árendás számára megtartatik is, más részét arra rendeltetett hites égettborfõzõ által főzesse ki és az minthogy mérve adja a seprüt kezéhez, úgy annak égettborát is mérve vegye be kezéhez tőlük és ugyanazon hites égettborfõzõ által sokadalmas és vásáros helyeken árulassa is el; bizonyos árat limitálván itcéjének, mihelyt pedig elkél az égettbor, az árát mindjárt szorgalmatosan bekívánja, *mert most a pénz a szegény ember nagyon szereti*, más jószágainkban is levõ udvarbiránk az égettborról, seprörül, annak áráról így értsenek. Egy köböl seprübõl mennyi égettbor szokott lenni, arra rendelt szolgálk jól tudván, a szerint is kérje elõ a proventus.

Béres és egyéb közönséges szekereinkre nem kevés *háj* vesztegetetik, azért az õ helyén, a hol olcsó szokott lenni, *Kolomász* vétetvén azon szükségre, a hájnak nagy oltalma lészen.

¹⁾ A munkácsi uradalmi kastély értetik alatta, mely 1740. évig egyszerű földszinti kőépület volt; az elõtte elterülõ rozoga boltokat a mostani birtokos az idén (1894.) lebontatta és helyükön fényes emeletes bazárt emeltetett. L. T.

71°. A *buza és bor dézmálására* némely exmitaltattak is mely nagy excessukat szoktak elkövetni kárunkra és szegény embereink (jobbágyaink) fogyasztásokra, a sokfelül való panaszból eléggé értjük, kedvetlenül is halljuk, noha bizonyos articulusból álló instructióval circumscriptusok volnának, de azeránt kötelességök, félve tevén, csak a nagy huzommal, vonommal töltik magokat; azért ilyen dézmásink úgy gondolkodjanak cselekedetök iránt, hogy ha kik azután effélékben comperialtatnak, törvény szerint büntessenek meg érette, instructiojuk mellé ostraháltatván. Tisztjeink pedig úgy igyekezzenek véghez vinni a dézmságokat; hogy ebben is instructiojuk szerint procedáljanak, mivel parcialéjok is ahoz conferaltatik.

72°. Szokták némelyek ezt is cselekedni, hogy akármely helytelen pretextus alatt, vagy csak szófogadatlanságnak színe alatt, avagy simplex vádlásra, jobbágyainkat tömlöcözik avégre, hogy vonhassanak rajtok. Azért ezután olyan ne légyen, mert kemény animadversionokban incurálnak érte; ha melyik szófogadatlankodik, *pálca vagy lapát* által adja meg neki a valórit és menjen dolgára; ha pedig a cselekedete többet érdemel, sanyarubb fenytékkal is castigálhatja.

73°. A *bírságok* a gonosz cselekedeteknek megzabolására és megtartóztatására valók; azért az érdemes büntetés úgy observáltassék, hogy az *irgalmasság ki ne maradjon a miserabilis personák eránt*, kiknek vétségök történet és nem gyakorlásképen; egy forint bírsáért hármát, három forintos bírsáért tizenkét forintos bírságot, tizenkettőért pedig huszat-harmincat ne exigáljanak tiszteink rajtok, mert az ilyen is jószágunk pusztulására való és reprehendáltatnak is érette.

A *bírságium proventus*a felől némelyek mit értenek, arról bőven expecialhatni, kik minden bírságból a tertialitást excindálván magok számukra, a ki részt is conserválták et in proprium usum convertálták, mint azt némelyek által produkált ratiokból eléggé megláthatni, mit teljességgel kihagytak számadásaikból.

Ugy tudjuk pediglen, hogy minden tizenkét forintos bírságnak plenariter proventusunk közébe kell percipiáltatni (amint erről az Urbáriumok is assestálnak); az egyforintos bírság volna az udvarbíráké, annak okáért azután is proventusunknak tartjuk mind a 12 ftos bírságot egészben, s mind a criminális convictio redemptioját, megis kívánjuk, hogy ratiójában positioja legyen róla, et cum specificatione megíratassék, kitől, miért, mennyi exigáltatott és autentikált documentuma vagy partialéja is legyen azon positiojának verificatiojára; ha kiknek (miserabilis personáknak) convictiojukat defalcálni kellessék, a hagyaték prefektusom discretiojában, a defalcationális oka megíratván neve után, mind pedig a defalcált summa mennyisége.

Ha mikor cégéres vétekben, annál inkább criminálisban incurral a jobbágy és udvarbiránk titkon (prefektusunk hire nélkül) megalkudnék véle, vagy convictio nélkül elbocsátaná (kedvezvén neki s törvénnyel nem revidiáltatva dolgát), maga fizeti meg a latornak poenáját. A bíróságiumnak in toto vel in parte általunk conferáltassanak-e valakinek, vagy egészben magunk szükségünkre megtartsuk, hagytuk magunk szabad dispositionkban; számadó tisztünknek (ha úgy kívántatik) más képen akarván complaceálni.

74°. *Urbarium és inventarium* mely szükséges légyen, akárki experialhatta, ugy, hogy azok nélkül a tiszt sem a proventust meg nem tudhatja, sem az oeconomia directiójára alkalmas nem lehet, ratiojának positioit sem teheti be, annál inkább a positioik continentiait nem folytathatja; azért tempore instellationis egyik első dolga a légyen, hogy a conscriptiot és inventaltatást cum bono ordine et sub autentico perogaltatván, kezéhez vegye.

Per defectum reánk devenialható mindenféle bonumokra szorgalmatosan gondja legyen, honnan, mikor, mi és mennyi devenialt, a hely biráinak fassiójok szerint felírja, maga számára ne convertálja másnak is usualni ne engedje.

73°. Noha ez instructio csak valamely dologra mutató compendium és a jó gazda industria mindenkor mindenekben nem comprehendatitik egynehány reticulusokban, az industria punctumival nem is circumscribáltatik, ugy, hogy azoknál többeket és hasznosabbakat nem volna szabad elkövetni; az industriának az informatio punctuma, minthogy nem teljességgel való elégséges regulája, az idő s alkalmatosság is nem határozatitik mindenkor ahoz, noha a jó alkalmatosság és kívánatos üdő *mindenkor tanító és kényszerítő preceptor*. Tudván udvarbiráinkat tanult, értelmes, industriósus; sörény, vigyázó jó gazdának lenni, elhisszük, mindaz instructio szerint és azon kívül is valamelyeket lát, feltalálhat, avagy kigondolhat hasznunkra s javunkra valóknak lenni, serénységes és hűséges reversálisa szerint el is fogja követni.

Minden dolgokat prefektusunk hívével, akarattjával, engedelmével cselekedjék, miudenekben ő kegyelmétől függjön, valamint mi hasznunkra, javunkra fog ő kegyelme parancsolni, jövedelmünk öregbitésében is, avagy kárunk eltávoztatásában és egyéb szükséges dolgainkban engedelmességgel megfogadja, hűséggel elkövesse és collegáival is elkövettesse, e szerint várhatja, remélheti, veheti is kegyelmes intentionkat; *kire Isten ő szent felsége segítse is! Munkács, die 10. Juli Anno 1684. Emericus Thököly*, mp. (Ö. H.) Haec Instructio generalis in sali Serie elaborata et descripta per Joannem *Bajomy* mp.

Közli: LEHOCZKY TIVADAR.